

בעזהש"ת

קונטרס

דברות קודש

דברי אלקים חיים, שיחות קודש והליכות חיים
ממשנתו הטהורה של
כ"ק מרן אדמו"ר זצלה"ה

פרשת וארא

גליון תתקסה - שנת תשפ"ד

"וכמו"כ אבקש מכל אלו הלומדים דברי תורה שלי שיזכרו אותי לטובה
ויכוזו בשעת הלימוד לעילוי נשמותי בחסד ורחמים" (ספר הצואה הקדושה)

התודה והברכה לידידינו הנכבדים התורמים בעין יפה למען הוצאת הגליון

הנה"ח ישראל ד. ג. שטרן הי"ו

קרית ויזניץ

להצלחה בכל הענינים

הרה"ג חיים בעק שליט"א

לע"נ הוריו

הרה"ח יעקב נטע ב"ר אשר אנשיל ז"ל

נלב"ע כ"ה אדר"ב תשע"ז

מרת חנה לאה בהרה"צ ר' ישראל אריה ע"ה

אדמו"ר מפרמישלאן לונדון

נלב"ע כ"ב טבת תשע"ד

הנה"ח החפץ בעילום שמו הי"ו

לזכר נשמת

כ"ק מרן אדמו"ר זצללה"ה

בעל הישועות משה' זי"ע

לע"נ

הרה"ח לוי ב"ר משה ז"ל

נלב"ע כ"א מנחם אב תשס"ה

זוגתו מרת פערל ב"ר שלמה ע"ה

נלב"ע ב' ניסן תשס"ז

לע"נ

הרה"ח אברהם ב"ר ישראל שמעון ז"ל

נלב"ע י"ג תמוז תש"מ

זוגתו מרת גאלדא ב"ר מתתיהו ע"ה

נלב"ע י"ט תשרי תשנ"ט

הר"ר יוסף מכלוביץ הי"ו

לע"נ אביו

הרה"ח יחיאל מיכל ז"ל

ב"ר יהושע זאב ז"ל

התודה והברכה

להנהלת איגוד מוסדות ויזניץ בארה"ק

על הסיוע לאיתור והקצאת משאבים

הרה"ח ישראל, הרה"ח אריה גרוס הי"ו

לע"נ אביהם

הרה"ח חנניה יו"ט ליפא ז"ל

ב"ר מנחם זאב ז"ל

הרה"ח טוביה סגינר הי"ו

לע"נ אביו

הרה"ח ר' שלמה ברוך ז"ל

ב"ר טוביה ז"ל

הרה"ח ישראל אברהם שכטר הי"ו

לע"נ אביו

הרה"ח ר' יהושע משה ז"ל

ב"ר ישראל אברהם ז"ל

הר"ר אלימלך פרידמן הי"ו

לרגל שמחת נישואי הבת

למז"ט ובשעטומ"צ

הר"ר בנימין שטיין הי"ו

לרגל שמחת נישואי הבן

למז"ט ובשעטומ"צ

הרה"ח מנחם מענדיל אורבך הי"ו

לע"נ אביו

הרה"ח ר' מרדכי דוד ז"ל

ב"ר יוחנן ז"ל

הר"ר מרדכי גלבר הי"ו

לרגל שמחת אירוסי הבן

הבה"ח החתן מנחם מענדיל הי"ו

הר"ר שלמה זולדן הי"ו

לרגל שמחת אירוסי הבת

למז"ט ובשעטומ"צ

הר"ר אברהם אהרן בר"מ ויזניצר הי"ו

לרגל שמחת אירוסי הבן

הבה"ח החתן אשר יהודה הי"ו

הר"ר יעקב סגל הי"ו

הר"ר צבי אריה סגל הי"ו

לרגל שמחת נישואי הנכד - הבן

הבה"ח החתן ברוך נחמי דב הי"ו

יוד"ל ע"י מכון 'אור פני משה' ויזניץ

רח' צמח צדיק 12 ק. ויזניץ | ת.ד. 4009 כ"ב | טל: 03-6749736 | פקס: 1533-6749736

לדרישת הספרים שכווצאת המכון, ניתן לפנות למשרדנו, או לנציגינו בריכוזי אנ"ש

כל הזכירות שמורות

לתרומות: 03-7630585 שלוחה 2520 או בעמדות נדרים פלוס ע"ש 'אור פני משה'

נרפס באישור ועדת הרצאה לאור' שע"י כד"ץ דקהלתנו הק'

דברי אלקים חיים

ס"ג וארא תשנ"ג

וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה לְפָנַי ה' הֲזֵן אֲנִי עֶרְלִי שְׁפֹתַי וְאֵיךְ יִשְׁמַע אֵלַי פְּרַעְיָה (ו, ל).
עומדים אנו בימי השׁוֹצֵצִים, הקדמונים תקנו תעניתים וסגופים לימים אלה לתקן פגם חטא הידוע, אבל בזמננו אנו, כאשר לך ותש כוחנו, נצטרך מאתנו להתענות כאשר התענו הקדמונים, ולכן יש להתאמץ עכ"פ בכל כוחנו לאחוז בג' הענות שכתבו חכמינו ז"ל (ברכות ה.) ולהזדיין בהם במלחמה עם היצר הרע החפץ להכשיל בפגם, ולמען נוכל להרגיז יצר הטוב עליו, ואלו הן יעסוק בתורה, יקרא קריאת שמע, יזכור לו יום המיתה. שורש הפגם הוא במחשבה ובתאוה הלז, ולמען ינצל מגורמים אלה ענת חז"ל של יעסוק בתורה מועילה מאד, וכדאיתא בספיה"ק אמרי נועם לזקיה"ק זי"ע (וישג ד"ה אמרו חז"ל) "כי עיקר לבטל ענת היצר הרע היא הלימוד צעיון ובפלפול, לדצק מחשבתו בתורה", יען כאשר שם מחשבתו ועיונו בתורה הקדושה ממילא לא יחשוב בדברי הבל, דברים לא טובים המביאים חלילה לפגם היסוד, ולשם זה צריך להיות חדור בתודעת האדם אשר אף בשעה שאין הוא רואה את עצמו מוכשר לדברי עיון, להתעמק בתורה כנדרש, הרי יש ענינים בתורה קלים צורך להתפוס מחשבתו בהם, גם הלימוד בספרי יראים אס הם ספרי מוסר או ספרי חסידות כלול בענת חז"ל יעסוק בתורה, אשר בכחו יכול למשול ביצרו, ודבר זה מחייב גם אלה העוסקים במשא ומתן לפרנסתם, ואין אתם הזמן לשבת ולעסוק בתורה כל היום, בכל זאת

אל יצלו זמנם הפנוי בהצל וריק, כל רגע פנוי מעסקיהם, ינצלו לתורה, זה יהגו, בתורה תהא תכלית מחשבתם, וכאשר המחשבה הדוקה בתורה, מרגישים טעמה, אז מאליו יתבטל כל טעם מדברים הגשמיים הנדמים, החולפים ועוזרים, לעומת נועם טעם הטוב של לימוד התורה, רוחני עילאי נצחי, מאוס ימאס בהם, וכדאיתא באוהבה"ק (תשוב, עה"פ ושמת בכל הטוב) אילו היו מרגישים מתיקות טעם התורה היו משתגעין ומתלהטין אחריה - כאדם בלתי שפוי דעתו ר"ל הרץ אחר דבר מה ולא יוכלו לעצור בעדו, היו רצין אחריה - ולא היה נחשב צעיניהם מלא עולם כסף וזהב למאומה".

[און אז דער אור החיים הקדוש זאגט אזוי - איז אזוי איז דאס.] וזהו עיקר גדול להנצל מפגם היסוד ששורשה בתאוה הלז כאמור, להלביז את הלז בתאוה וחשק לתורה הקדושה, ואז שוב לא יתאוה לתאוה עוה"ז המאוסים.

ולפעמים אני עומד כמשתומם מול אדם שמעוררים אותו ללימוד התורה, ומשיב שאין לו חשק ללמוד, תמה אני עליו איך לדברי הבל הנהו תאב וחושק להשיגם, אס לתורה הקדושה הנחמדה מזהב ומפז אינו חושק, היתכן שלדברי עוה"ז יבער בו נמאון לקנותם, הלא שתי מתנות טובות הנחיל לנו השי"ת, אשר בכבודו ובעצמו העיד עליהן כי טובות הנה, על התורה הקדושה אמר (משלי ד, ב) כי לקח טוב נתתי לכם תורתי אל תעזבו, וכן על השבת אמר לו למשה

דברות קודש

ית. ממתיק הדינים, ולשם זה נדרש משה לפני ה', משה סוד התורה והשבת, זכרו תורת משה (מלאכי ג, כז), משה קבל תורה מסיני (אבות פ"א מ"א), ש'צת מ'כל ה'מעשים ר"ת מש"ה, להתענג צמתנות אלה שהעניק לנו השי"ת צרוב טובו וחסדו, מש"ה עה"א גימ' שמ"ת, מה מאד נריך להיות מאושר ושמח על שזכינו שהצורא כל עולמים צחר בנו ונתן לנו את תורתו ושבתו, משה לפני ה' - ע"י תורה ושבת תזכו לעמוד לפני ה', צצחי שויתי ה' לנגדי תמיד, חצוקים ודצוקים צו, ואז ממילא תטהרו.

ו"א הן אני ערל, ער"ל גימ' י"ר, אם כי היצר טורדני צתאות עוה"ז, אצל ה"ן אנ"י ער"ל עה"ת גימ' חי"ת א' - הקצ"ה אלופו של עולם, השגתי כחות של תורה ושבת המקדשים אותי להרגיש חיות אמת של דציקות צאלופו של עולם, שפתי"ם נוט' תורה ש'מע יום מ'יתה - עטין טצין שצחו"ל הנ"ל - עם מספר מ"ח ל"צ, מחשבת המח ותאות הלצ תפוסין כל כולן צתורה וקריאת שמע וש"ק, יען טעמו ערצותם ונעימותם, ואם נחוץ משתמשין גם עם העצה של יזכור לו נגד היצר, ואיך ישמע אלי פרעה, ואיך גימ' הצ"ל פירושו חמימות, ישמ"ע עה"א גימ' שמ"ע אהצ"ה עה"כ, אל"י עה"א גימ' יל"ד, כאשר מימי הילדותם קטן המוטל צעריסה, הנני מתחנך לדעת צינה אשר טעמו וראו כי טוב - הוא רק - ה', להתלהב צחמימות וצאהבה לקבל עול מלכות שמים, איך ישמע אלי עוד הסתות ופיתויים לחטא ופגם מפרעה היצר הרע.

מתנה טובה יש לי צצית גנוי - האם תדמו צנפצכס כי אצן טובה או מרגלית יקרה היא היא המתנה המיוחלת, לא ולא, אלא - ושבת שמה (שבת י:), לאחר עדות ה' נאמנה כזו מה לו לאדם לשאוף להשיג צעולם יותר משני אונרות אלה, הלא לפתי יחשב, איש נבון ידצק צתורה וצקדושת שבת - להתאסף יחד צישיצת מרעים צליל שצ"ק, הערן עפעס א ווארט פון יודישקייט, לא לצלות ליל השבת צענה, חס ליה על אלה הסוצרים שלנהוג חיים כאלה צצצת צסס חיים יכונו, רק הדצוק צתורה ויש לו עונג מקדושת שבת הוא צצחי חי, וקנה לעצמו תצלין נגד היצר לנצחו.

והנה צהתאמנות כחותיו צלימוד התורה ודציקות צקדושת שבת צריכים להתחיל מימי הילדות והשחרות, לא להמתין לימי הזקנה כאשר היצר צצר חדור צקרצו, וכמו שפירש אאמו"ר זצלה"ה הפסוק (להלן ת, טו) השכס צצקר והתיצב לפני פרעה, ע"ד דאיתא צספה"ק פירוש הפסוק (צמדצו טו, כ) ראשית ערסכתס - מלשון קטן המוטל צעריסה, צעודו צעיר לימים עדיין, מיד - חלה תרימו תרומה, הרימו אותו לה', לעוררו על עסק התורה וקדושת השבת, וזהו השכס צצקר, צימי הצקר ימי הנערות והשחרות, אז התיצב צעוו לפני פרעה הוא היצה"ר להתגבר עליו ולנצחו.

ובר האמור רמוז צמקרא הנ"ל, ויאמ"ר אתוון ו"י אמ"ר, לרכז הדינים הגורמים לו"י - יסורים ועגמת נפש ולהמשיך אך טוב, נדרש לתקן היסוד כידוע, מש"ה לפני עה"כ גימ' חת"ס חיי"ס, חותס קדוש צצחי לדיק הנקרא חי (עי' צרכות

טוב יום בחצריך

ימי זוהר במחיצת הקודש

טבת - שבט תשנ"ה

יום ו פר' וארא - כז בטבת

לקראת שבת התאחדות מאות מאברכי אנ"ש במגדל העמק, נכנס אל הקודש המשב"ק הרה"ח ר' הערשיל כץ ושאל בשם אברך הלחוץ וטרוד בענין מסוים, האם לבוא לשבת או לא, ענה רבינו להשיב, כי אם יכול הוא לבוא ולהחזיק ראש, להיות 'שם' בצוותא יבוא, ואם לאו, שראשו יהיה בביתו אל יבוא.

רבינו יצא אל עבר העיר מגדל העמק, אחר הטבילה במקוה, וכצאתו מן העיר קודם אמירת תפילת הדרך בירך אחד המשמשים על פרי ורבנו אמר תפילת הדרך כדי שתהא ברכה הסמוכה לחברתה. [כיון שהיה יום שישי מימי השובבי"ם בהם מנהג רבינו להתענות]. והגיע צליחה למגדל העמק ונכנס אל בית רב העיר הרה"ג ר' יצחק דוד גרוסמן. ואמר רבינו: הגענו הנה קבוצת אברכים בגילאי 28 עד ארבעים. היו מהמבוגרים יותר שפנו אלי ושאלו מה יהיה אתנו, מתי גם אנו נזכה להיות. כן כתב אלי גם אחד המבוגרים במכתב, ומביע שאלתו מה יהיה אתנו.

הרב גרוסמן הראה לרבינו חפצי קודש, מתלמידי הבעש"ט, אבנט מהרה"ק מרוזין, כיפה מהרה"ק הרבי ר' זושא, מפה כיסוי

לחלות מהרה"ק מאפטא, רבינו התעניין אם החפצים הם שלו, וענה שהושאלו מבעליהם לכבוד שבת זו, רבינו נגע בכל אלו בהתרגשות [את המפה פרשו על עמוד התפילה].

רבינו הפליג אודות תלמידי הבעש"ט הק' ואמר, שאין אנו יכולים להשיג גדלותם, ואין בכוחנו להשיג אפילו מעט מהדעת שהיה להם, ישנם החושבים ש'חסידות' פירושה לאכול בליל שבת קוגל.. אבל אי אפשר להשיג תלמידי הבעש"ט הק'.

רבינו סיפר, שמאן דהוא ביקש לעקוב אחר בני הרה"ק מרוזין, לבחון מעשיהם, כאשר הלה הופיע בבית מדרשם נענה אחד מהם, היתכן שיש מי שעדיין מרגיש טעם ב'ראסיל' [בשר] ועדיין יש בו תאות אכילה, איך הוא מעיז לבוא להבין את בני אבינו הק' [ווי אזוי קומט ער אפ מבינ'ען דעם טאנטנס קינדער].

הרב גרוסמן אמר בתוך הדברים שרבינו העמיד דור נפלא, וזה המופת הגדול ביותר, וכאשר אמר הבעש"ט הק' שלהכניס את השי"ת בלב יהודי הוא המופת הכי גדול. ונענה רבינו: אין הכי נמי, העמדתי אברכים יקרים, וגם תלמידים יקרים, אבל איפה אני.

שב"ק פר' וארא - כח בטבת

בעת תפילת הודו התהלך רבינו בין הקהל.

בליל שב"ק בעת עריכת השולה"ט נשא רבינו דברי אלקים חיים עה"פ (ו, ה) 'וגם אני שמעתי את נאקת בני ישראל' וגו' והזכיר את עבודת ימי השובבי"ם ואמר בתוך הדברים: היצר מתאמץ להכשיל את האדם בקדושת היסוד, ועל זה באים ימי השובבי"ם לתקן פגם חטא הידוע ר"ל, לב איש יודע מרת נפשו את אשר פגם בחטאיו, היצר שולט בפרט היסוד, ומשעבד את האנשים להיות סרים למשמעתו, אבל אם האדם דבוק במדת האמת ואינו מכזב בנפשו, ולא מאנה את עצמו, יבחן ירגיש ויכיר את שליטת היצר עליו בקדושת המעור, ואשר בזה גורם גלות להשכינה הקדושה, וע"י התחזקות בדברים המביאים לקדושה זו נזכה לגאול את השכינה הק'.

דרכו של היצר המתגבר על האיש הישראלי היא לבוא תחלה לפתות את לבו להתענג בתענוגי עוה"ז המותרים ללא גבול וצמצום, ללכת בשרירות לבו מבלי לקבל עליו עול מלכות שמים, עד שבא לפגום במעור ר"ל, כי בדברים המותרים שמוכרח האדם להשתמש בהם, יש לו מקום אחיזה ומוצא לו דריסת רגל בלב האדם לשלוט עליו, ולזה צריך לקדש עצמו בדבר היתר, להשתמש בהם מתוך קבלת עול מלכות שמים ולא ח"ו בתאות לבו, ואז לא יבא לפגום ביסוד צדיק ח"ו, ואיתא ברמב"ם (סוף הלכות איסור"ב) אשר אין היצר שורה אלא בלב פנוי מן החכמה, ולשון קדשו של זקיה"ק ה"אמרי נועם" (וישב ד"ה אחז"ל) היא "כי עיקר לבטל עצת היצר הוא הלימוד בעיון ובפלפול לדבק מחשבתו בתורה", כי השקוע בתורה אינו שקוע בתענוגי עוה"ז, ומקיים כל

הדברים הגשמיים רק כדי הצורך לקיום העולם ומתוך יראת שמים, לא לשם תענוג, ועי"ז מציל את היסוד מכבלי היצר. 'צום קול ממון' הם נגד 'תשובה תפלה וצדקה', מתקנים את הנפש ומעבירים כל רוע ופגם ממנה, בפשטות הם באים לתקן את העבר, אמנם בנוסף לכך מכוון בהם גם קבלה על להבא, וכמובא במאמרנו כמה פעמים אשר ענין הצום אינו רק כפשוטו למנוע אכילה ושתייה מפיו ולהתענות, אלא עיקר ענינו הפנימי הוא צמצום התאוה, זהו פירושו של 'צום', וידע איניש בנפשיה התאוה בה הוא לקוי ואשר היצר מפתה את לבו אליה, בה דווקא יתאפק ויגביל את עצמו למשול על רוח תאותו, וכח התאוה באש ובהתלהבות המקננת בלבו יחליף וימיר מעניינים גשמיים, תענוגי עוה"ז, לתפלה - המכוון נגד קול - מעומק הלב, ובענין הזה עצמו יעשה צדקה - נגד ממון - עם זולתו, הכולל חוץ מנתינת פרוטה לעני הפושט יד, לתת גם דעת לעני בדעת שאינו נבון להשכיל הנחיצות ואיך ובמה להתרחק מתאות עוה"ז, יט אליו חסדו, אחר שקישט ותיקן והשלים עצמו יתן עצה טובה גם לחברו למען יתגבר גם הוא על יצרו, כל זה כלול בצום קול ממון, וזוכים לכך בכח דביקות המחשבה בתורה.

ורמז רבינו לשון הכתוב באלו הדברים. בעת עריכת השולחן הטהור השני עברו כולם בסך ורבינו נתן לכאו"א מהפירות.

ביום השבת בעת תפילת פסוקי דזמרה התהלך רבינו בין הקהל, ובתפילת יוצר אור שורר רבינו התפילות 'תתברך' וכלם מקבלים בנוסח יו"ט.

בעת עריכת ה'מיטאג טיש', אחר שרבינו ביקש לזמר ניגון הרה"ח ר' יחזקאל קלאגסבאלד אמר רבינו: טובה היא לנשמה

בעולם העליון, שמתעוררים על ידה בכח הניגון שהלחין בחיי חיותו עלי אדמות.

אבי הק' היה לו רגש גדול לנגינה, עיינו נא ב"ראשית חכמה" שער האהבה פרק י' שהאריך לבאר גודל מעלת שירות ותשבחות, ובתוך הדברים אומר שם, שכל עבודת המלאכים בעולם העליון הוא על ידי שירות ותשבחות, כמו שאנו אומרים בתפילת יוצר, 'וכלם פותחים את פיהם וכו' בשירה וזמרה, ומברכין ומשבחין ומפארין וכו'. המלאכים אינם לומדים תורה אלא כל עבודתם להשי"ת היא בשירות ותשבחות, כל תפילת פסוקי דזמרה הוא שבח הבורא. תפילת 'אשרי יושבי ביתך' היא כולה שבח הבורא, וכל זמן שהאדם עודנו בחיים צריך לנצל זאת.

בעת עריכת השולח"ט רעוא דרעוין נשא רבינו דברי אלקים חיים עה"פ (ו, יא) 'בא דבר אל פרעה מלך מצרים וגו' ופתח ואמר: איתא בספרים הקדושים (אמ"ח) פירוש הפסוק (בראשית לז, טז) 'את אחי אנכי מבקש', אשר הישיבה עם אחים טובים חברים ידידים יחדו, מביא לבקש ולהשיג אמונת אלקי עולם לידע את ה'אנכי ה' אלקיך', וכן פירשו הפסוק (דברים יז, טו) 'מקרב אחיך', בשבת אחים גם יחד, 'תשים עליך מלך', עול מלכותו ית"ש, ע"כ. ולדרכנו נאמר, כי מעלת ישיבת מרעים היא להשיג תיקון הנפש ולבא לתשובה שלמה, כי אסיפת יראים לדבר עניני תכלית מביאה לידיעת איש איש מהנאספים שמה לידע מה חדל, מה הם חסרונותיו אלו הן מגרעותיו בהתמדת התורה, באהבה לקיום המצוות, יראה לפניו חברים שלמים במעלה ממנו, ידיעתם המופלגת בתורה, מתלהטים בעבודת התפלה, מחבבים מצוות התורה, ומה מאד רחוק הוא עדיין מדרך אמת זו, ובזה יתעורר

לעשות תיקונים גדולים בנפשו הוא, ויבקש עצה איך יתעלה גם הוא להשי"ת, אבל אלה היושבים בדד בביתם ולא יתאספו בחבורה, לא ידעו ולא יבינו בחשכה יתהלכו, נדמה להם כי אין עולה במעלה עליהם, כי מי לו בביתו חשוב ממנו, מי ידמה לו ומי ישוה לו, ומה לו לתקן הריהו אדם השלם, ע"ד משל בגשמי, אדם שאינו ידוע חולי ומכאוב ר"ל מה לו אצל הרופא, אדרבה אם יבא אל הרופא יביט עליו הרופא כמתמה ושואל מדוע באת אלי בהיותך בריא אולם, אינך מתלונן על מצב בריאותך, כן הדבר ממש ברוחני, האיש שלא מרגיש חסרון בנפשו מה לו לדרוש עצה לתיקון ולרפואת הנפש, הריהו הולך תמים ופועל צדק, ז"ש 'את', עם 'אחי', כאשר הנני בא לאסיפת יראים, אז נדברו יראי ה' איש אל רעהו שלימות מהי, 'אנכי מבקש', מזה נהפך אני להיות מבקש, שואף ודורש טוב, נתעורר בקרבי לחשוב עם נפשי איה אני בעולם, ומשתוקק להתעלות רוחנית, לשוב ולתקן המעוות.

וזה ג"כ הענין בנסיעה לצדיק אמת, כי הוא יודיע לו חקי האלקים ותורותיו מה שייך לתיקון נפשו, ועי"ז יבא לשלימות. וביאר רבינו את הדברים ברמז דברי הפסוק.

אחר שרבינו הבדיל על הכוס נשא רבינו דברי הדרכה לקהל הנאספים, ופתח לאמר: א גוטע וואך פאר אלע תלמידים. ברוך ה', להודות ולהלל ולשבח את בוראי, על שזכינו להתאסף בשבת קודש זו יחד עם התלמידים. ענין גדול הוא עד מאד ההתאספות בצוותא חדא, כאשר מביא אאמו"ר הק' זי"ע, וכתוב הדבר כבר בספרים קודמים, על דברי פרעה הרשע (שמות ה, ז) 'לא תאספון לתת תבן לעם', שכתוב 'תאספון' באל"ף, ופירושו 'תאספון', ולזה

לפני הקידוש, האם נראה שולחן השבת שולחן של תורה וחסידות, האם לומד הוא עם ילדיו. קדושת שבת, המורגשת כל כך בויז'ניץ, צריכה לחדור עמוק עמוק בתוככי כל בני הבית.

עליכם לדעת טייערע יונגעלייט, טייערע תלמידים מיינע, שילד רואה ומבחין יותר ממה שאנו מתארים לעצמנו, הרבה יותר, הילד רואה כל מה שאביו עושה ואין דבר הנעלם מעיניו. היה מקרה שאב סטר לבנו על ששוחח בחזרת הש"ץ. הבן לא אמר בפני אביו מאומה, אבל לחבריו אמר לאחר מכן, אינני מבין על מה ולמה ספגתי את הסטירה, הלא גם אבי בעצמו מדבר בחזרת הש"ץ!... ואם כן, אם האב עצמו חלש בהרגשת קדושת שבת, זה יחדור ללא ספק גם בילדיו. בל יחשוב האב שהוא ישכב לישון בליל שב"ק, ועם זאת יגדל הבן ערליכער יוד עובד ה'. ושתי אפשרויות ישנן בזה, או שהוא יחקה את אביו ויעשה כמוהו, או שערכו של אביו ירד בעיניו, וזה וזה אינם רצויים.

בפי ההורים שגור תמיד, הילדים הילדים, אזי ראה להחדיר בילדים את הדרך הנכונה, כי להגות זאת בפה בלבד אין די בכך. יש לדבר בבית עם בני הבית ועם החלק שני, בעדינות, בדרך ארץ, בנעימות, ואז ילמדו הילדים כיצד יש לדבר. הילדים צריכים לראות כיצד עוברת השבת בבית כראוי, כיצד הנהגת ימי החול כראוי, כיצד היא השכמת הבוקר. סיפר לי אברך, היום הוא כבר בעולם האמת ל"ע, אני לא ראיתי את אבי מעולם במיטה, כשהלכתי לישון הוא עדיין לא ישן, וכשקמתי בבוקר הוא כבר השכים לקום קודם לכן. ומדובר ב'סתם יהודי', לא רבי ולא רב, ואפילו לא אברך כולל, יהודי העוסק במסחר. הבן לא ראהו

התנגד פרעה שיהודים יתאספו יחדיו, ומדוע 'לתת תבן לעם', 'תבן' לשון תבונה, כי הפועל יוצא מכינוסים של ערליכע חשובע יונגעלייט, אברכים חסידיים, הוא שזוכים לתבונה יתירה, יותר דעת חודר אל המח. משום כך כה התנגד פרעה להתאספותם של יהודים, ומובן שעלינו לעשות היפך רצונו, להתאסף יחדיו, לשוחח יחדיו, ומתוך כך נזכה לתבונה ולדעת.

לאחר השבת שעברה עלינו, רצוני לשוחח עם תלמידי היקרים כדבר אב אל בנו. חז"ל אמרו (סנהדרין יט): 'כל המלמד את בן חברו תורה כאילו ילדו', סבורני, שאצלי הקשר הוא אפילו יותר מ'כאילו' ילדו. משקיע אני בתלמידים כוחות רבים, בנפש ובגוף. לפיכך, לעת כזאת, לאחר שהתקשרנו בשבת זו יחדיו, התחממנו יחדיו, רצוני לשוחח עמכם כמו אב עם ילדיו.

בשבת ה'התאחדות' הקודמת שהה כאן הציבור הצעיר יותר, אתם מבוגרים יותר, וישנם כמה עניינים מעשיים שכדאי להתעכב עליהם במעמד זה. בפעם הקודמת דברתי על פרטים רבים בעניני הנהגת הבית, עניני חינוך הילדים, ולא אכנס שוב לפרטי הנושאים הללו, הכל נכתב ונרשם, ושלחו חוברת זו לכל אחד מאנ"ש, תעינו שם, בני הבית יעינו בדברים הללו, כל אחד יתבונן בהם, כי דברתי הכל מעומק לבבי, והבעתי מה שלפי דעתי יועיל לכל אחד הן בעולם הזה והן לעולם הבא.

אבל בכללות נאמר, כי כל אברך צריך לדעת היטב מהי התכלית העומדת בפניו ומהו רצונו. הרי כל אברך חסידי מטרתו להקים בית נאמן ולהעמיד דורות כשרים, ועל-כן עליו לדעת שהוא הקובע בהתנהגותו כיצד יתנהל הבית. עליו לבדוק כיצד נראית שבת קודש בביתו, האם לומד הוא בספה"ק

מעודו במיטה, זוהי דרגה יהודי חסידי מן השורה כיצד הוא נראה.

צריכים להתרגל לקבוע סדר חיים. קינדער טייערע, סדר החיים הוא יסוד החיים, אברך חייב לדעת מתי קם הוא בבוקר, מתי הולך הוא להתפלל, וכיצד הוא מתפלל, ומתי שב הוא מן התפלה. שיהא ברור לו סדר יומו, וסדר לילו, זה הוא יסוד החיים, ואז יוכל הילד ללמוד מאביו כיצד יש לנהוג. ובכלל, אברך צריך לבנות ולבסס את ביתו ברוחניות ובגשמיות, לשוחח עם הבני בית על כל פרטי הנהגת הבית, ולהחדיר בבית חמימות, סדר החיים, ושהילדים יראו רק איידלקייט, פיינקייט, עבודת הבורא ושמחת שבת.

מדבר אני אליכם ממש מעומק לבבי, כאב אל בניו, וכאשר אמרתי שאצלי אין הבחינה 'כאילו' ילדו, אלא הרבה יותר מכך.

סוף כל סוף התאספנו כאן יחדיו בש"ק בחמימות, באהבה אחוה ורעות, ומקווה אני שכל זה חדר אל תוכו של כל תלמיד, ועתה יש לראות לשמור זאת הלאה, לכל מהלך החיים, ולהחדיר זאת הן אצל עצמו והן בקרב כל בני ביתו.

רציתי לשוחח עמכם על פרט נוסף הנוגע לכל אחד. ונקדים בדברי ה"אור החיים" הקדוש ריש פרשת דברים, שהפסוק 'אלה הדברים אשר דבר משה אל כל ישראל בעבר הירדן' וגו' מוסב על דברי תוכחתו של משה רבנו לבני ישראל, שנתעכב מלהוכיחם עד שהיו 'בעבר הירדן', שראה שהגיעו למחוז חפצם, שאז יקבלו מוסרו, ולא מקודם שהיו מרוחקי התקוה ונפש קצרה ולא יטו אוזנם להשכיל בתוכחותיו. ובמקרא מועט זה לימד משה רבנו כללות יראת ה' והמדות ההגונות הנצרכות להולכים בתורת ה', והן תשע מדות.

'בעבר' רומז לאברהם העברי, שידבק האדם במדותיו, מדת החסד. וחסד פירושו בין בגשמיות ובין ברוחניות, לעזור, לייעץ, לסייע בכל מה שהאדם זקוק בו לסייע, בין בחייו הגשמיים ובין בחייו הרוחניים. 'הירדן' הוא לשון מרדות, הכנעה, כאמרם ז"ל (ברכות ז). טובה מרדות אחת בלבו של אדם יותר ממאה מלקיות, כי האדם צריך להיות בהכנעה מחמת עצמו, בלא שיביאוהו אחרים לכך. 'במדבר' רומז לענוה, ע"ד (עירובין נד). 'אם משים אדם עצמו כמדבר'. ברם, ישנה ענוה ממנינם שונים, והאדם צריך לנהוג בענוה בדרך הנאותה ולא בדרך פחיתות הנמאסה, שלא יתנהג באופן בזוי, וזהו אומרו 'בערבה', שתהיה הענוה ערבה ונעימה לבני אדם, כדכתיב (משלי ג, ז) 'ומצא חן ושכל טוב בעיני אלקים ואדם'.

עוד י"ל, 'בערבה' לשון ערבות, שכאשר צריכים להוכיח יהודי אחר על מעשיו, אז לא ישתמש בענוה, לומר מי אנכי שאוכיח אחרים, אלא כי עליו להוכיחו מפני חיוב הערבות שכל ישראל ערבים זה לזה.

'מול סוף', יזכור תמיד יום פקודתו, יהיה מול עיניו סוף האדם וקיצו, באשר לכל קרוץ מחומר נברא ונוצר יש קץ ותכלית. 'בין פארן ובין תופל' רומז למאמר החסיד, 'הפרוש צהלתו בפניו ואבלו בלבו' (חובה"ל שער הפרישות פ"ד), 'פארן' הוא לשון פאר, שצריך האדם להראות על פניו צהלה ושמחה, 'ותופל' הוא לשון תפל וחסר עריבות, שלבו לא יערב עליו, ויתעצב אל לבו שמא עבר את פי ה' או מיעט בעבודתו יתברך, וכן להתאבל על חורבן בית המקדש וכו'. 'ולבן' רומז למדות טובות, שיהיו כשלג ילבינו, לבטל מעצמו קנאה ושנאה ושאר מדות רעות. 'וחצרות', ילמד תורה בקביעות, לא בדרך עראי, ולזה תרמוז תיבת חצרות שהן חצרות

דברות קודש

משפחתו הגדולה בלעה"ר, והוא רוצה להרחיב את הדירה, שואל אני אותו, האם תאלץ ללוות כספים לשם כך, בלי רבית או עם רבית. עונה הוא לי, ודאי, אצטרך ללוות מפה ומשם כדי לשלם את הבנייה. ברם, בואו ונחשוב, כאשר הדירה צרה וצפופה, ודאי אין זה נעים וקל, אבל שהראש והמוח יהיה צר ודחוס זה עוד פחות נעים. הדירה תהיה אמנם רחבה לאחר הבנייה, אבל הראש יהיה צר, מוטרד מדאגות וטרדות, המח יהיה לחוץ, מהמשא המוטל עליו בשל החובות הרבים. ואותו אברך רוצה להיות אמין ודייקן, ולשלם בזמן, ולפיכך צריך הוא ללוות פעמים נוספות, ואם לא מצא מי שילווה לו ואינו מחזיר הלוואות, הלא לא ילוו לו יותר, ויהיה כבר שבור לחלוטין. וזהו שטוען אני, ראש צר ולחוץ גרוע הרבה יותר מדירה צרה.

פעמים רבות מהרהר אני, כאשר זוכה יהודי לילדים, והם בריאים ובני ביתו בריאים, וגם הוא ב"ה בריא צריך הוא ליתן בכל רגע שבח והודיה לשמו יתברך, כי מאידך, ישנם אנשים לדאבונו הרב, ושהבורא עולם יתמלא רחמים עליהם שלא זכו לילדים, עבורם אמנם הדירה מרווחת, אבל הם אינם יודעים מה לעשות בה, ואם יבואו לאחד מהם ויאמרו לו, האם תסכים שבורא כל העולמים יברך אותך בילדים לרוב, אבל תמורת זאת תיאלץ להתגרר בדירה צפופה ומצומצמת? 'הלוואי' יענה הלה, 'בשמחה רבה מסכים אני, מעדיף אנכי לזכות לילדים ולדור בדירה צרה, יותר מאשר שתהיה לי דירה מרווחת, אך ללא ילדים'. ועתה, כאשר עוזר הקב"ה ליהודי ונותן לו לעכטיגע קינדער, והוא שואב מהם תענוג ונחת, צריך הוא שישמח ויודה על כך להשי"ת, ויאמר, הדירה אמנם קטנה מעט,

ה', בתי מדרשות. 'ודי זהב', שיאמר לזהב 'די'. יסתפק במה שיש לו ולא יהא להוט אחר עוד ועוד זהב וכסף, ע"כ דבריו הקדושים של האוה"ח הק'.

וחשבתי בד"א, שמה שמסיים הפסוק בסוף תשע המדות הנחוצות הנ"ל ב'ודי זהב', הוא מפני שענין זה הוא השמירה והסיוע לכל המדות שנמנו לפניה, לכל המדות הקודמות אין קיום לולא מדת ההסתפקות במועט, לומר 'די' לזהב, ומדה זו מניחה מנעול ושמירה מעולה על כל עניני עבודת ה'.

נכנס אלי אברך ואמר לי: 'רבי, ראשי כל עמי, כי אני בעל-חוב, רובצים עלי חובות של עשרת אלפים דולר, וכאשר נכנס אני לבית המדרש, במקום ללמוד או להתפלל מחפש אני אצל מי אוכל לקבל הלוואה לחודש, ולמחרת ניגש אני לשני, מחרתיים לשלישי, וכך אין מוחי פנוי לשום דבר אחר'. הוא אשר אמרנו, שה'זהב' מבטל ומפסיק את כל עניני עבודת ה'.

והאמת היא שניתן להימנע מלשקוע בחובות, ופעמים רבות מביא זאת האדם על עצמו, והרי זה בבחינת מה שפירש בספה"ק "דגל מחנה אפרים" (דברים כח, ב) הפסוק 'ובאו עליך כל הברכות האלה והשיגוך', שלכאורה יש לתמוה, שהיה ראוי לומר שהאדם ישיג את הברכות, ולא שהברכות ישיגו אותו. אך הענין הוא, כי לפעמים אדם בורח מן הטוב מחמת קוצר דעתו, שאינו יודע שהוא טוב. הקב"ה משפיע לאדם חסד וברכה, והוא אינו נוטלם. וזהו שאומרת התורה 'ובאו עליך כל הברכות האלה', ואפילו לא תיקחם, ותברח מהן, 'והשיגוך', הברכות ישיגוך כשירדפו אחריך.

הבה נתבונן מעט, כאשר בא אלי אברך ואומר שדירתו נעשתה צרה מהכיל את כל

הקדוש, אבל חברים בגילי לא היו לי. וכי יכולתי להיות חבירו של ר' מרדכי חנא ע"ה, יהודי כבן שבעים, בעת שאני בחור בן חמש עשרה? וממילא הייתי בודד. ר' משה אליעזר פרוימוביץ ע"ה למד איתי, התייגענו יחדיו על "פרי מגדים", אבל לבד, בבית מדרש חשוך. חברותא אחרת לא היתה לי, ולא היו אז לא תלמוד תורה, לא ישיבה קטנה, לא ישיבה גדולה ולא כולל. ולעומת זאת, היום, אברך בויז'ניץ שבנו נעשה בן שנתיים מוליך אותו אל הגן, לאחר מכן הוא עובר לתלמוד תורה מאיר עינים, ושומע לקח מפי מלמדים חסידיים, וכה עולה הוא מכתה לכתה, וכשהוא מסיים את הת"ת מוכנה עבורו ישיבה קטנה, ואח"כ ישיבה גדולה, וכן הלאה, היכולים אתם לתאר לעצמכם איזה חסד הבורא הוא זה, שהכל מוגש כעל מגש של כסף. להודות ולהלל להשי"ת על כל חסדיו, ברוחניות ובגשמיות. וצריכים להבין שהרבה מאוד עמלו על כל אלה, הרבה מסירות נפש השקיעו בכל זה. והנה, לאחר שזכינו בדורנו לכאלה חסדים, במקום שישמח אברך בהם ויהנה מהם בשמחה, הריהו הולך ומטריד את ראשו בעול של חובות!?

ה'בעל דבר' מצא לעצמו תחבולה טובה, לשם מה לי לעמול קשה עם יהודי, אעשה אותו לבעל חוב, ואז כבר ממילא הכל יהא בידי. ראשו יהיה מוטרד, ואז תורתו ותפלתו כבר לא יוכלו להיות כראוי. ולפיכך, יש להודות על חסדי הבורא בין ברוחניות ובין בגשמיות, ולהיות מלאים בשמחה ובדביקות ה' על גודל חסדיו, 'חסדי ה' כי לא תמנו כי לא כלו רחמיו', ולא לשאוף ליותר.

הסיבה שאין מסתפקים במה שיש, היא מפני שלשני יש יותר. כל החיים הם בהשוואה לאחרים, לו יש כך וכך, ולכן גם

אבל אין בכך כלום, העיקר שיש לי ב"ה ילדים טובים ויקרים. את הטובה שנותן השי"ת צריכים ליטול בשמחה רבה ועצומה.

אמנם, זאת יש להמליץ על בני דור זה, שאינם רגילים לחיי צער ודחק, לא עבר עליהם מה שעברו המבוגרים מהם לפני ארבעים וחמשים שנה. אין לכם מושג כלל איך חיו במארמוש, כיצד נראו שם הדירות, הרי אני הייתי שם וראיתי בעצמי, לא בוילחוביץ ולא בנערסניצה היה חשמל בבתים, ובלילות האירו במנורות לילה, כל סידורי נוחיות לא היו קיימים, מי ברז לא היו, אלא מילאו מים במיכל פח וממנו לקחו מים, ובכל זאת צמחו שם ערליכע יודען, עובדי ה', גדולי תורה. התיישבו בלילות החורף ללמוד לאור מנורת הלילה, ולמדו שבע, שמונה שעות ברציפות, זאת למרות שלא היתה להם הרחבה ונוחות שבימינו. גם אני גרתי בוילחוביץ תקופה מסוימת. ואילו כיום, לו יציעו לאברך דירה כזאת יתכן שאפילו לא יסכים לקחתה בחנם. ובעצם הנני מבין אותו, כי דור זה התרגל כבר אחרת לכל, אבל צריכים לדעת שכל זה הם חסדים ורחמים מבורא כל העולמים, ולא לברוח מחסדים אלה 'ובאו עליך כל הברכות האלה, והשיגוך, זיי פרייליך, זיי לוסטיג, זיי לעבעדיג, ואל תיכנס לעול של חובות, עד כמה שאפשר. אמרתי פעם לאברך: אם אצלך זו היא שאלה של 'לחם לאכול ובגד ללבוש', חלילה וחס, מוכן ומזומן אני לעזור לך בעזהשי"ת, אבל אם רצונך להיכנס לחובות בגין עניני נוחיות ומותרות, זאת אל תעשה.

ואם כבר משווים את דורנו לדורות הקודמים, אזי יש לעמוד על נקודה נוספת, בשנות בחרותי הרגשתי עצמי בודד, הסתובבתי לבדי בבית המדרש. אמנם היה שם זקני הקדוש, איש אלקים קדוש, ואבי

ראש האברך פנוי, אזי הדיבור בבית שונה, הוא אינו מתוח ומרוגז על בני הבית, הוא בשמחה תמיד, וזה מה שצריך שיהיה בבית, 'שמחה' ו'הרחבת הדעת'. הרחבת הדעת פירושה, בלא חובות, כי אם לא כן, לא יכולה להיות הרחבת הדעת.

רצוני להעלות בהזדמנות זו פרט נוסף, הנוגע לאברכים בגילכם המחתנים כבר ילדים. בוודאי ידוע לכם שעמלתי רבות על נושא הדירות. ביקרו אצלי בזמנו שרי ממשלה, והבטיחו להקציב אלפיים דירות באשדוד, ב'משכנות רווחה', חמש מאות דירות אמנם נתנו, אבל הבטחת שאר האלף וחמש מאות דירות נגוזה. כמו כן עלו רעיונות נוספים ועצות טובות שונות לפתרון בעיית הדיור, אך כל אלו לא יצאו אל הפועל, מאד כואב לי על כך, נכנסים אלי אברכים ושואלים, עומד אני לערוך חתונה, לאן אשלח את הילדים לגור? ואין לי מה לענות להם, כל זמן שהיו דירות ב'משכנות רווחה' היה לאן להפנות אותם, אבל כאמור יתר הדירות לא ניתנו, ואין אל מי לדבר שם.

רבות מהרהר אני בנושא זה של חיתון הילדים, הרי כיום זה ממש בלתי אפשרי לרכוש דירה. הרבה כוחות השקעתי אז בענין זה, אבל כידוע השתנה הרכב הממשלה, ומאז אין דברינו נופלים על אזנים קשובות. כשאישרו אז את אלפיים הדירות הייתי מאושר. כשעומדות לרשותנו אלפיים דירות אפשר לשבת במנוחה כמה שנים. אך לדאבונו לא יצא הדבר אל הפועל, והדבר עולה לי בהרבה בריאות.

שאיפתי היא לעזור לתלמידיי, וכל מה שאוכל לעשות בענין זה אעשה בכל מאמצי כוחי. ה' יודע האמת, שמוכן אני לעשות בפרט זה כל דבר שבעולם.

חבירו רוצה. ובאם אין לו כסף לכך? אזי ילווה, ואז מסתבך הוא בחובות. כל אדם צריך להכיר את עצמו ואת דרך חייו. צריך הוא לדעת, שהלה עשיר, אבל הוא עצמו לא, וממילא אינו יכול לחקותו. התבוננו היטב בדבר, ותראו שכל הענינים הללו באים מזה שמנסים לחקות את הזולת, בזמן שאין היכולת לכך. אדם צריך לחשב כמה הן הכנסותיו לחודש, וכמה הוצאות יש לו, ומוכרח הוא להביא בחשבון זה כנגד זה ולדעת עד היכן מגיעה יכולתו.

כבר רמזתי פעם בדברי הזוה"ק (חגג???) 'אורייתא מודעת ליה חובהי', כאשר מתיישב האדם ללמוד תורה, אזי נזכר הוא בכל חובותיו. בשבוע הבא צריך הוא להחזיר כך וכך, בשבוע הבא אחריו עליו להחזיר חוב לאדם שני, וכך הלאה. הוא לוח מכאן ומשם עד שאינו יודע מה נעשה אתו. ואיך יכול הוא עתה להתפלל בכוונת הלב, ללמוד בכוונת הלב? צריכים להשקיע את כל המח בלימוד תורת ה' בעמקות, אך כיצד אפשר לעשות זאת כאשר החובות רובצים? כיצד יכול הוא לקיים מצוה בדחילו ורחימו? החובות גורמים לו לחיות חיים שאינם כראוי, מלאי טרדה, כי בעל חוב, חייו אינם חיים. 'ודי זהב', צריכים לומר אחת ולתמיד, די! אני מאושר שזכיתי לילדים, יש לי ברוך ה' מה לאכול, יש לי היכן לגור, ועל כך מהלל ומשבח אני את הבורא יתברך. מתבונן אני ורואה שאחרים לצערנו לא זכו לזה, הלב נקרע מצער עליהם, רק בורא כל העולמים יכול להושיע להם, אבל אני אהיה בשמחה על החסדים שעשה ה' עמדי.

וכה צריך כל אברך למדוד עצמו מהי יכולתו ולא לשאוף ליותר מכך, לא להיכנס לחובות, אלא להכניס בלבו את כח השמחה, וממילא נעשה כל ביתו כבית אחר, כי כאשר

וממעמד זה יוצא אני בקריאה לכל גדולי ישראל, מכל חוג שהוא ביהדות החרדית, להתאסף יחדיו באהבה אחוה וריעות ולטכס עצות כיצד לפתור את בעיית הדיור. הציבור החרדי התברך בילדים רבים ב"ה בלי עין הרע, כן ירבה וכן יפרוץ, ישנם בתים רבים שבכל שנה מחתנים ילד, והשאלה היא כיצד יעשו זאת, להיכן ישלחו את ילדיהם לגור. פונה אני לכל גדולי ישראל, ואין זה משנה מאיזה חוג, כי כולם שוים בזה, וענין זה נוגע לכל אחד ואחד. על כן הנני זועק מרה: צריכים להתאסף כולנו כאיש אחד בלב אחד, כל גדולי ישראל, ולראות מה ניתן לעשות. כך ניתן יהיה לפעול הרבה, כי כח הציבור הוא עצום, אין לשער כלל מה שיוכלו לפעול בצוותא. ואני מצידי מוכן לעזור בכל הפרטים.

כאשר נתאסף יחדיו כל גדולי ישראל, נשתדל בכל מאודנו לפעול משהו בענין הדירות. ואם יש צורך, אזי שישנו את חוקי המדינה. רואה אני למשל כשהנני נוסע לערד, שטחים נרחבים שאפשר להושיב בהם עוד מליוני אנשים, שטחים עצומים. לשם מה עומדות ריקות כל הקרקעות הללו? לו היו נותנים קרקעות אלו בחינם, היה משתנה לחלוטין כל נושא הבנייה, המחירים היו אחרים לחלוטין. שטחי אדמה כה רבים עומדים שוממים בארץ, וכאן צריכים כל כך להתאמץ עבור חתונת הילדים, הרי הלב כואב על כך. וכאשר מנסים לבקש קרקעות, עונים שהחוק מתנגד לכך, ברם את החוק עצמו צריך לשנות. הרי רק קרוצי חומר יצרו אותו. גם את קופת המדינה, לו היו נותנים בידי, הייתי מחלק הכל באופן שונה לגמרי.

אני מוכן ומזומן לעזור ולסייע לכולם, ברם אינני נפגש עם כל אחד, ולכן מבקש אני, שכל אברך שביכולתו לסייע בענין זה,

ישתדל לבוא בדברים עם גדולי ישראל כדי שיתאספו יחדיו, ובכח הרבים נוכל לפעול רבות, כאשר הבאנו מהספה"ק על הפסוק (ה), (ז) 'לא תאספון לתת תבן לעם', שעל ידי ההתאספות בצוותא חדא והתייעצות זה עם זה מתרבה התבונה והדעת, ובכח זה יכולים לפעול רבות.

אך כפי שדיברנו, מלהיכנס בעול חובות יש להיזהר ולהישמר. ואמנם כשמחתנים ילדים אין זה פשוט, בגלל ההוצאות הרבות, ובמיוחד ענין הדירות המדובר, אבל לא הכל נוגע רק לדירה. לדעתי צריכה לקום בויז'ניץ ועדה, שישבו בה אברכים וידונו במה ניתן לצמצם בשאר ענייני החתונה. למשל בענין המתנות, הרי מפני שרואים שאחר נתן מוכרחים לעשות כן אחריו, מתנה כזו וכזו, ולפיכך יש לתקן תקנות ולהגדיר גבולות בענין המתנות, וכן כיצד לערוך את החתונה עצמה, ועוד כל העניינים שמסביב לזה.

אולם גם ללא ועדה, כל אחד צריך למוד את עצמו לגבי עניינים אלה, ולא להוציא הוצאות מעבר ליכולתו רק מפני שגם אחרים עושים כך, כי אם אין באפשרותו לממן כל זאת הרי הוא לוקח חובות, ובזה מתחילה ההתדרדרות. רצוני למנוע מכם בעיות אלו, שכל אברך תהיה לו הרחבת הדעת, שיוכל להחדיר לראשו דף גמרא עם תוספות, שיוכל להתפלל בהתלהבות ובחמימות, ואילו אם הראש טרוד בחובות אינו מסוגל כבר למאום. אינני רוצה להאריך יותר. מוסר אני ברכת 'יישר כח' מרובה לכל האברכים שאירגנו את השבת, ומקווה אני שהשבת אכן עשתה רושם בלבו של כל אחד מהנוכחים, ורושם זה ישאר גם להבא, להמשיכו בזמנים הבאים. שכל התלמידים יהיו בריאים ושלמים ביז משיח'ס טאג, עם ילדיהם ונכדיהם, ויחדירו בביתם הנהגה וחיזוק ראויים, וכן לחנך את

אחד עושה מה שלבו חפץ ואף אתה עושה מה שיש ברצונך לעשות. הלה אינו שואל אותי לדעתי הכיצד להתלבש, ואף אני אינו שואל לדעתו והנני מתלבש כרצוני. והציע רבינו לקנות לו שטריימל לימי השבתות אם יאות לחבוש שטריימל בשבת. והסביר רבינו חשיבות המלבושים המיוחדים לכבוד שבת ואמר: ישנם אנשים שיש להם חליפה מיוחדת לימי שבת, וחליפה מיוחדת לימי חול, אבל אין הדבר ניכר ואינו בולט, ונראים שמתלבשים בבגד שוה בחול ובשבת. לא כן אצלנו, השטריימל מיוחד לשבת, והדבר בולט לכל הרואה.

ואמר רבינו: בהצעתי שתחבוש שטריימל אינני מתכוין רק עבורך, כי אם גם עבור בניך, בקשתי מבחור אחד שיסכים לחבוש שטריימל בשמחת נישואיו, והלה ענה שאינו ראוי למלבוש זה, בכל זאת הפצתי בו עד שהסכים, אחר שנישא והקים משפחה ראיתי את בניו אברכים חסידיים במלבושי חסידות, אמרתי לו, כעת אתה מבין מה טעם כל כך הפצתי שתחבוש שטריימל.

עוד סיפר רבינו: באו אלי לפני הפסח מפקדי משטרה ממחוז תל אביב, שאלתי על מלאכתם, וענה לי המפקד שיש להם עבודה רבה ביום ובלילה, וסיפר שבמחוז תל אביב ישנם ששים אלף תיקים פלילים של נוער, הלב נקרע לי, שבתל אביב ישנם כל כך הרבה בני נוער המסובכים בפלילים, שאלתי כמה מהם הם בני נוער חרדי, ענה לי 'כמעט שלא', האם אין לבני נוער חרדי תאוות, אכן יש להם תאוות, אבל מסוג אחר, תאוה לעניי עבודת השי"ת, אך אין להם תאוה ל'סמים'.

עוד שח רבינו לאמר: לאבי הק' זיע"א היה רגש מיוחד לנגינה. ממנו ירשתי אף אני

עצמם. והקב"ה ירחם עלינו ויפדנו מכל הצרות, היסורים והמחלות, ישנן לדאבוננו מחלות רבות, שרק הבורא יתברך יכול לרפאותן, ה' ירחם עלינו וישמור אותנו מכל צרה, וישלח לנו רפואות וישועות, שניוושע כבר מכל הדאגות, הייסורים והמחלות, ונזכה לביאת גואל צדק במהרה בימינו, אמן.

יום א פר' בא - כט בטבת

רבינו יצא להלויית הרה"ח ר' יצחק זולטן ז"ל. עלי דרך שח עם המשב"ק הרה"ח ר' ישראל זילברשלג אודות המנוח שבימי המלחמה באירופא עשה הרבה לטובת אחבנ"י. הצרות שכהיום נחשבות כ'משחק' היו בימים ההם שאלה של פיקוח נפש [היינו מי שהיה חסר לו אישורים ומסמכים שמותר לו לשהות במדינה]. גם לי עצמי עשה טובה מרובה בענייני האישורים.

יום ב פר' בא - א בשבט - ראש חודש

רבינו עלה לבית המדרש הגדול להתפלל בצוותא עם תלמידי הישיבה ואברכי הכוללים לרגל ראש חודש. רבינו עלה לתורה רביעי ולתפילת מוסף נתכבד הגה"צ רבי משולם זושא לוריא דומ"ץ קהילתנו לעבור לפני התיבה.

רבינו הסב לסעודת ראש חודש בחדרו שעל יד בית המדרש "אמרי חיים", עם חברי המקהלה. שרו חדש עלינו והרה"ח ר' בנימין הרטמן [המנצח על הנגינות] הזכיר שהיום החל משה רבינו לבאר התורה, והזכיר רבינו הפסוק (דברים א, ג) 'בעשתי עשר חודש באחד לחודש הואיל משה באר את התורה הזאת', ושרו 'ברוך שמיא'.

רבינו עודד בדברי חיזוק את בעל המנגן ר' משה [מונה] רוזנבלום שהחל לגדל זקן, ואמר: אתה עושה מה שכל אחד עושה, כל

ומענין לענין שח רבינו: כשהנני נוסע לשווייץ מעירים לי שעדיין לא ביקרתי לראות הר פלוני וכדו', עצים הצומחים על ראש ההר ההוא, אבל אין לי הנאה מאלו הדברים, כי אם מנגינה. א ניגון הייבט אויף דער מענטש אין א העכערע וועלט. וביקש רבינו לזמר א לעבעדיגע מארש, ושרו המארש שהלחין הרה"ח ר' יעקב תלמוד. שרו 'הללו את ד' כל גוים'. ובסיום הודה רבינו לחברי המקלה על בואם לשורר.

לפני תפילת מעריב הדליק רבינו נרות לרגל יומא דהילולא של הרה"ק הרבי ר' זושא זיע"א.

יום ג פר' בא - ב בשבט

אחר הצהרים בשעה חמש לערך נכנס רבינו להיכל הישיבה בהפתעה לראות את תלמידי הישיבה בלימודם בימי השובבי"ם, רבינו הלך בהיכל הישיבה ממערב למזרח ועיין בתוך ספרי הלימוד, ושוחח עם המשגיחים הרה"ח ר' יהושע כהן והרה"ח ר' עקיבא טויב, והביע רבינו רצונו לבקר גם בקומת הפנימיה.

אחר ביקר רבינו בהיכל הכולל ועמד על יד הרה"ח ר' יהושע קרויזר והתעניין אצלו מה לומדים, אם גמרא או שולחן ערוך? והסביר ר' יהושע שבתוך ההיכל ישנם אברכי כולל ש"ס הלומדים גמרא ואברכי כולל הוראה הלומדים שולחן ערוך, ורבינו שאל מה למדו לפני מס' גיטין, וענה שלמדו מסכתות סנהדרין ושבועות, פתח רבינו ושאל: מה דין עכו"ם שלמד תורה? והמשיך לשאול גם בדיני 'כלל ופרט'. בהמשך נענה רבינו שבלי חזרה תמידית אי אפשר לזכור היטב כאשר לומדים מאתיים דף בשנה ועשרים דף בחודש.

רגש זה. רגש לשיר ושבח. לר' ניסן [יוסט הי"ד, משב"ק בעל "אהבת ישראל" זיע"א] היה כח הנגינה, הוא היה מפליא להלחין ניגונים, פעם ניגש אליו רבי מרדכי חנא, ואמר לו, ניסן ניסן, דיינע ניגונים וועלן דיך ארויס שלעפן פין שאול תחתית, ווייל דער הייליגער רבי זינגט 'תתברך' מיט דייני'ס א ניגון' הרי זה זכייה לאיש זה, שהלחין הניגון על תפילת 'תתברך' ו'את שם', שאנו משוררים ביום טוב.

עוד אמר רבינו: רבי מרדכי חנא היה מתפלל בקולות, אבל כאשר עמד במחיצת זקיני הק' היה מתפלל בלחש, מעיניו זלגו דמעות אבל קולו לא נשמע. מאידך בזמנים אחרים היה מתפלל בשאגת ארי, אף שכבר היה אז בגיל שבעים שנה ומעלה.

רבינו שאל את הרה"ח ר' בנימין הרטמן אודות חברי המקלה שהם מלמדי תשב"ר ועליהם לשהות בתלמוד תורה, ואחר הזכיר מאמר חז"ל בענין מלמדי תינוקות. בגמ' בבא בתרא דף ח' ע"ב, 'ומצדיקי הרבים ככוכבים לעולם ועד אלו מלמדי תינוקות, כגון מאן, אמר רב כגון רב שמואל בר שילת, דרב אשכחיה לרב שמואל בר שילת דהוה קאי בגינתא, אמר ליה שבקתיה להימנותך [פירוש: רב שמואל בר שילת כיהן כמלמד, ורב מצא אותו בגן ושאלו האם סיים לעסוק בלימוד עם תלמידים], אמר ליה הא תליסר שנין דלא חזיא לי [כבר שלש עשרה שנה שלא ביקרתי בגן], והשתא נמי דעתאי עלויהו [גם עתה מחשבות לבי הוא על התלמידים]. וברש"י שם (ד"ה מלמדי תינוקות), 'מצדיקי רבים הן, שמלמדין ומחנכין אותן בדרך טובה'. ויש לרמז, 'ככוכבים', אולי הם נראים לעינינו קטנים, אבל בעצם הם גדולים מאד.

ס'איז אַ גרויסע זאך מזכה את הרבים, הרי כל דבר שעושה התלמיד יש חלק למי שזיכהו בכך שהרי הוא חינוכו לכך, והוא זכייה גדולה. ועברו הבחורים בסך לקבל ברכת הקודש.

יום ה פר' בא - ג בשבט

לפנה"צ נסע רבינו לנחם את משפחת זולטן על פטירת האב הרה"ח ר' יצחק ז"ל. רבינו שאל בן כמה היה אביו, וענה בן שמונים, והזכיר רבינו שעשה הרבה טובות, ועזר להרבה אנשים להציל אותם להישמט מגיוס לצבא. בימים ההם נחשב הגיוס לצבא כפיקוח נפש. רבינו הזכיר שזוכר אותו מגרויסוורדיין, ואף לעצמו עשה טובה בעניני הצבא, כי לא הייתי בקי איך לסדר המסמכים וקיבלתי צו התייצבות לצבא, לא הלכתי ואביך סידר לי מכתב משחרר. כשהזכיר הבן שאביו המנוח ז"ל היה משמח בשולחן פורים אצל ה"אמרי חיים" לפני המלחמה, נענה רבינו: הצורר המר נכנס להונגריה אחר פורים [תש"ד], אני הייתי אז בוילחוביץ, כמה ימים אחר שכבר נכנס להונגריה עדיין לא ידענו על כך, כי לא היה אצלנו אמצעי תקשורת, רק אחר כך נודע שהוא כבר שולט במדינה. ונתן רבינו חמשים ש"ח לצדקה ואמר שיהא לעילוי נשמתו.

בערב באו בקודש פנימה בני חבורת 'צעירי ויזניץ' בישיבת 'נזר התורה' בראשות ראש החבורה הרה"ח ר' אליעזר הורוביץ, והתעניין רבינו על הנעשה בחבורה, ואחר שח במעלת החבורה ואמר: 'את אחי אנכי מבקש', היינו אם מאוגד אני עם אחי, בחבורה אחת לעבודת השי"ת, 'אנכי מבקש', נעשה אני ל'מבקש' ודורש ד'. וכדברי זקיני הק' בעל "אהבת ישראל" זיע"א (לקוטים אות נט) על דברי חז"ל (ב"מ ל:): 'לא חרבה ירושלים אלא על שהעמידו דבריהם על דין תורה', שלכאורה הדברים צריכים עיון, וכי מפני שנהגו עפ"י הדין חרבה ירושלים. אלא הכוונה היא 'שהעמידו דבריהם', שכל מה שהם עושים הוא על פי דין תורה, וכפי שהם נראים כך צריך להיראות, הן בענין תפילה הן בלימוד תורה הן בהנהגה וסברו שהם ברום המעלות. אבל לא כן המאוגד בחבורת עובדי ד', שמכיר את מצבו, ומרגיש בחסרונותיו, ושואף ומבקש להתעלות יותר ויותר. היצר אינו פוסק ואינו נח מעבודתו וצריכים כח רב, להתאמץ כנגדו.

בפרט כעת בימי השובבי"ם, ס"ת את' אחי גימ' שמע, הס"ת אנכי מבקש גימ' ש"י, רומז שבצוותא חדא, בחבורה חדא, מקבלים עול מלכות שמים שלמה וזוכים להתנהג בקדושה וטהרה הנקנית בחבורה, כי כח החבורה נותן תקיפות נגד היצר.

מלחמת היצר הוא מלחמה יותר קשה ממלחמות אחרות, הרבה יותר קשה, כי במלחמה עם שונא אחר, הרי הוא עומד במקום מסוים, ואני עומד במקום אחר. אולם היצה"ר מונח בתוכי כל אברי האדם, בעינים, בראש, בפה, ברגלים ובידיים.

רבינו הזכיר לראש החבורה את דברי ה"חובת הלבבות" בסוף שער אהבת ה' בגודל מעלת 'המזכה את הרבים', וסיים: